

การประชุมร่วมของ 40 ประเทศ...กับวิกฤตช่องแคบฮอร์มุซ

การหารือร่วมกันของ 40 ประเทศ เกี่ยวกับสถานการณ์ความขัดแย้งในช่องแคบฮอร์มุซ เป็นการแสดงพลังและส่งสัญญาณถึงประเทศคู่ขัดแย้งเห็นถึงผลพวงของปัญหาที่สร้างผลกระทบต่อห่วงโซ่อุปทานของโลก และไม่เห็นด้วยกับการใช้ความรุนแรงในพื้นที่ข้อพิพาท เนื่องจากสถานการณ์หนึ่งเดือนที่ผ่านมา แสดงให้เห็นแล้วว่า การกระทำในลักษณะดังกล่าวมิใช่แนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เป็นรูปธรรมและยั่งยืน และยิ่งสถานการณ์ยืดเยื้อก็จะทำให้โลกประสบภาวะวิกฤตเพิ่มมากขึ้น

📌 สถานการณ์

เมื่อช่วงต้นเดือนเมษายน 2569 รัฐบาลแห่งสหราชอาณาจักร ซึ่งนำโดย เซอร์ เคียร์ สตาร์เมอร์ (Sir Keir Starmer) นายกรัฐมนตรีแห่งสหราชอาณาจักร และนางอีเวตต์ คูเปอร์ (Yvette Cooper) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศและการพัฒนา (Foreign Secretary) สหราชอาณาจักร ได้เป็นประธานจัดการประชุมทางไกล (ออนไลน์) ร่วมกับประเทศต่าง ๆ มากกว่า 40 ประเทศ อาทิ ฝรั่งเศส เยอรมนี อิตาลี แคนาดา ญี่ปุ่น สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ เนเธอร์แลนด์ ออสเตรเลีย เกาหลีใต้ นิวซีแลนด์ ฯลฯ เพื่อประเมินสถานการณ์หารือเกี่ยวกับวิกฤตการณ์ในช่องแคบฮอร์มุซ และการหาแนวทางการดำเนินมาตรการทางการทูตและการเมืองระหว่าง เพื่อฟื้นฟูและรักษาเสถียรภาพในการเดินเรือผ่านช่องแคบฮอร์มุซ (Strait of Hormuz) ภายหลังจากที่ประเทศอิหร่านประกาศปิดช่องแคบ (ห้ามแล่นเรือ ผ่านช่องแคบแห่งนี้) และโจมตีเรือพาณิชย์ที่ฝ่าฝืนคำประกาศ จนนำมาสู่ผลกระทบทางด้านการขนส่งพลังงาน (น้ำมันเชื้อเพลิง และก๊าซธรรมชาติ) ที่ต้องหยุดชะงัก และทำให้ราคาพลังงานในตลาดโลกเพิ่มสูงขึ้น

การจัดประชุมฯ ในครั้งนี้ มีเป้าหมายเพื่อมุ่งเน้นการเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศ เพื่อคุ้มครองความปลอดภัยของเรือและลูกเรือที่ติดค้างอยู่ในพื้นที่ความขัดแย้งและบริเวณใกล้เคียง มากกว่า 1,000 - 2,000 ลำ และการวางแผนดำเนินการเก็บกู้ทุ่นระเบิดใต้ทะเล ภายหลังจากที่สถานการณ์ความตึงเครียดในช่องแคบฮอร์มุซคลี่คลาย ตลอดจนการเสริมสร้างความเชื่อมั่น (สร้างความมั่นใจ) ในประเด็น

เรื่องความปลอดภัยภายหลังการหยุดยิง ทั้งนี้ รัฐบาลแห่งสหราชอาณาจักร มีการเน้นย้ำในที่ประชุมว่า การดำเนินมาตรการต่าง ๆ จะสามารถเกิดขึ้นจริงได้นั้น จะต้องอาศัยความร่วมมือจากประเทศต่าง ๆ และขอให้สถานการณ์ความตึงเครียดในพื้นที่ยุติลงเสียก่อน และถึงแม้ว่าการประชุมในเบื้องต้นจะไม่มีข้อสรุปข้อเรียกร้องก็ตาม แต่ประเทศที่เข้าร่วมประชุมฯ ก็มีความเห็นพ้องต้องกันว่า การเดินเรือผ่านช่องแคบฮอร์มุซของทุกประเทศ (ประเทศที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง หรือเป็นคู่ขัดแย้ง) ควรดำเนินไปอย่างเสรี

📌 บทวิเคราะห์

จากการประมวลแนวคิดและมุมมองของนักวิชาการทางด้านความมั่นคงในสาขาต่าง ๆ เกี่ยวกับแนวทางการดำเนินการเพื่อให้การเดินเรือผ่านช่องแคบฮอร์มุซกลับมาใช้การได้ตามปกติ นั้น สามารถสรุปและจำแนกกลุ่มตามแนวทางการดำเนินยุทธศาสตร์พอสังเขปได้ดังนี้

การใช้ยุทธศาสตร์ทางการเมืองและการทหาร เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินยุทธวิธีที่ทำให้ช่องแคบฮอร์มุซกลับมาเดินเรือได้ตามปกติ ซึ่งสามารถดำเนินการได้หลากหลายรูปแบบ ดังนี้

- 1) **การใช้กำลังโดยตรง (Direct Force)** : เป็นการใช้อำนาจทหารเปิดปฏิบัติการโจมตีเป้าหมายที่เป็นภัยคุกคาม หรือเป็นอุปสรรคขัดขวางการเดินเรือผ่านช่องแคบฮอร์มุซ อาทิ การทิ้งระเบิดทำลายฐานยิงขีปนาวุธ การโจมตีเรือวางทุ่นระเบิด การโจมตีฐานปฏิบัติการทางทหารในพื้นที่โดยรอบช่องแคบ และการใช้อำนาจทหารเข้ายึดเกาะยุทธศาสตร์ที่สำคัญ ๆ ในพื้นที่โดยรอบช่องแคบฮอร์มุซ

2) การคุ้มกันเรือสินค้า (Escort Operations) : เป็นการใช้อุทโธปกรณ์ทางทหารหรือกองทัพเข้าปฏิบัติการในพื้นที่ความขัดแย้ง อาทิ เรือพิเรต เรือลาดตระเวน เรือพิฆาต หรือเรือของหน่วยยามฝั่ง เล่นประกบเพื่อคุ้มกันหรือรักษาความปลอดภัยให้แก่เรือสินค้าในช่วงที่กำลังแล่นผ่านพื้นที่เสี่ยงในบริเวณช่องแคบฮอร์มุซ

3) การบีบบังคับทางอ้อม (Coercion) : เพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงความสูญเสียของกำลังพล อาจใช้รูปแบบหรือวิธีการในลักษณะต่าง ๆ เพื่อบีบบังคับให้ฝ่ายตรงข้ามยอมปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ประเทศตนต้องการ อาทิ การใช้นโยบายข่มขู่ การยึดสิ่งที่มีความสำคัญหรือมีความจำเป็นต่อการพัฒนาประเทศของฝ่ายตรงข้าม (การยึดเกาะ คลังน้ำมัน การอายัดทรัพย์สินของรัฐบาลในต่างประเทศ) เพื่อกดดันหรือบีบบังคับให้มีการเปิดช่องแคบฮอร์มุซให้ดำเนินกิจกรรมการเดินทางเรือได้ตามปกติ

4) การใช้กองเรือพาณิชย์ของรัฐ (Merchant Marine) : การที่ประเทศต่าง ๆ มีเรือพาณิชย์ที่ซักรงชาติของตนเองจะช่วยให้รัฐชายฝั่งต่าง ๆ สามารถบังคับหรืออนุญาตให้เรือเหล่านั้นแล่นผ่านพื้นที่ความขัดแย้งได้ ซึ่งแตกต่างจากบริษัทข้ามชาติที่มักจะไม่ยอมแล่นผ่านพื้นที่ที่กำลังเกิดความขัดแย้ง ในกรณีพื้นที่นั้น ๆ มีความเสี่ยงสูงที่จะทำให้สินค้าเกิดความเสียหาย

5) การใช้ขีดความสามารถเฉพาะทาง : เป็นการเสริมสร้างกรอบความร่วมมือกับประเทศต่าง ๆ ที่มีความเชี่ยวชาญในการเก็บกู้หรือทำลายทุ่นระเบิดใต้ทะเล ให้เข้ามาช่วยดำเนินการสำรวจและเก็บกู้ทุ่นระเบิดในพื้นที่ความขัดแย้ง เพื่อเปิดทางให้การเดินเรือในพื้นที่บริเวณช่องแคบฮอร์มุซสามารถดำเนินไปได้ตามปกติ

การใช้ยุทธศาสตร์ทางการทูตและเศรษฐกิจ เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี และเป็นไปตามหลักสากล หรือเป็นวิธีการที่ทั่วโลกให้การยอมรับ ดังนี้

1) การสร้างพันธมิตรระดับโลก : การหารือร่วมกันของ 40 ประเทศที่นำโดยอังกฤษนั้น ถือว่าเป็นอีกหนึ่งในยุทธวิธีที่สามารถช่วยสร้างแรงกดดันทางการทูตและเศรษฐกิจได้เป็นอย่างดี เพราะการประชุมร่วมกันของประเทศต่าง ๆ นั้น เปรียบเสมือนการแสดงพลังของประเทศที่ไม่เห็นด้วยกับการปิดช่องแคบ และยังมี การส่งสัญญาณให้ฝ่ายที่ปิดกั้นช่องแคบฮอร์มุซยอมเปิดเส้นทางเดินเรือโดยไม่มีเงื่อนไข หรือข้อต่อรองใด ๆ

2) การใช้ตัวกลางและอิทธิพลทางการเมือง : วิธีการนี้จะต้องอาศัยประเทศมหาอำนาจที่ประเทศคู่ขัดแย้งไว้วางใจ เข้ามาเป็นสื่อกลางในกระบวนการเจรจา โดยประเทศดังกล่าวจะต้องมีขีดความสามารถทางการทูต และสามารถเจรจาให้เปิดเส้นทางเดินเรือผ่านช่องแคบฮอร์มุซได้ด้วย ซึ่งประเทศที่จะเข้ามาเป็นตัวกลางอาจจะต้องมีคุณลักษณะเฉพาะ อาทิ ต้องวางตัวเป็นกลางทางการเมือง ไม่แอนเอียงเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง มีความสัมพันธ์ที่ดีกับทั้งสองประเทศ

มีผลประโยชน์ร่วมกัน (มีการติดต่อค้าขาย และมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน) กับทั้งสองประเทศ ฯลฯ

3) การเจรจาเพื่อหยุดยิงและกำหนดข้อเรียกร้องที่ชัดเจน : สิ่งที่สำคัญไม่ได้สำหรับกระบวนการเจรจาเพื่อยุติความขัดแย้ง คือ การกำหนดข้อเรียกร้องที่เป็นรูปธรรม (มีความชัดเจนและจับต้องได้) ประเทศคู่ขัดแย้งต้องหาประเทศที่เป็นกลาง เป็นที่ไว้วางใจ และควบคุมให้ประเทศคู่ขัดแย้งสามารถปฏิบัติตามข้อตกลงสันติภาพได้

4) การทำข้อตกลงเฉพาะหน้า (Short-term Band-aid) : เป็นวิธีการดำเนินงานเชิงรุก โดยใช้การทูตเจรจาเพื่อทำบันทึกข้อตกลงหรือสัญญาความร่วมมือระหว่างประเทศในระดับทวิภาคีกับอีกฝ่ายหนึ่งที่เป็นประเทศที่ควบคุมเส้นทางเดินเรือ (ช่องแคบฮอร์มุซ) เพื่อให้เรือของประเทศตนสามารถแล่นผ่านพื้นที่ที่เกิดข้อพิพาทได้ ถึงแม้ว่าจะเป็นการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า (ระยะสั้น) แต่ก็ถือว่าเป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถช่วยแก้ไขปัญหาวิกฤตพลังงานของโลกได้

บทส่งท้าย

สำหรับประเด็นปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อกระบวนการเจรจาสันติภาพนั้น นักวิเคราะห์ด้านความมั่นคงหลายท่านมองว่า ปัจจัยสำคัญที่อาจส่งผลทำให้การเจรจาสันติภาพ หรือการเจรจาเพื่อขอให้เปิดเส้นทางเดินเรือในบริเวณพื้นที่ช่องแคบฮอร์มุซไม่ประสบความสำเร็จนั้นมีอยู่หลายปัจจัย แต่ประเด็นที่มีความสำคัญที่สุด คือ ปัญหาความขัดแย้งภายในของกลุ่มที่ให้การสนับสนุนอิหร่าน ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม (กลุ่มสายพิราบ และกลุ่มสายเหยี่ยว) โดยกลุ่มกองกำลังพิทักษ์ปฏิวัติอิสลาม (Islamic Revolutionary Guard Corps: IRGC) ซึ่งถูกจัดให้อยู่ในกลุ่มสายเหยี่ยวนั้น จะมีแนวคิดที่นิยมความรุนแรงและมีแนวโน้มว่าจะยังคงเลือกใช้วิธีการทำสงครามโจมตีเรือที่ฝ่าฝืนคำสั่งการปิดช่องแคบฮอร์มุซ ซึ่งจากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น การเจรจาเพื่อยุติความขัดแย้งจะใช้เพียงวิธีการทางการทูตและเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอ และหากปัญหาความขัดแย้งมีความยืดเยื้อก็อาจส่งผลกระทบต่อห่วงโซ่อุปทาน อาทิ ปัญหาการขาดแคลนพลังงาน ราคาสินค้าอุปโภคบริโภคที่สูงขึ้น และการดำเนินชีวิตของประชาชนที่ต้องเปลี่ยนแปลงไป ฉะนั้น การค้นหาแนวทางการเจรจาสันติภาพที่เหมาะสม เป็นรูปธรรม และใช้ระยะเวลาในการยุติปัญหาความขัดแย้งให้เร็วที่สุด ยังคงเป็นประเด็นความท้าทาย และเป็นสิ่งที่ต้องติดตามสถานการณ์อย่างใกล้ชิดต่อไป

★อ้างอิง

- สำนักข่าวกรองแห่งชาติ. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.nia.go.th/>
- สำนักข่าวนิตยสารอินไซด์เบสิค ดิเฟนส์ ฟอรัม. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://iddefenseforum.com/>
- สำนักข่าว TNN. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.tnnthailand.com/>
- สำนักข่าวกระทรวงพาณิชย์. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.moc.go.th/>